

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ח' ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 986

מסכת זבחים ב' - ח' ♦ טהרות ד', ח' - ד', י"ב

בס"ד, ל' ניסן תשע"ח

השבוע בגליון

- ♦ ההבדל בין קרבן חטאת לקרבן עולה
- ♦ מדוע בשבת אין אומרים "לכפר"
- ♦ כבשים, כובשים או כובשים
- ♦ מי חייב בקרבן תודה?

♦ כמה צדקה יתן אדם שלא הניח תפילין בשוגג?

- ♦ טעמי הקרבנות
- ♦ בית המקדש נועד להכשיר את לב בני האדם
- ♦ שלשת הכללים הראשונים של מסכת זבחים
- ♦ למי שייך הקרבן?

דבר העורך

יהודי נכבד מקוראינו הנאמנים, הפנה את תשומת לבנו, לסיפור מפעים ומאלף המופיע בספר "מגד גבעות עולם", להר" שורקין, בנו של בעל המעשה.

ברכתו של החפץ חיים זצ"ל

מעולם לא עלה בדעתו כי יגיע למצב שכזה, אך המציאות היתה חזקה מכל דמיון. **יענקל** היה שמו, יענקל פאדברנקא, על שם עיר הולדתו. הוא נמנה על טובי החכמים בישיבת ראדין, ולמען האמת זה שנים רבות מידי שהוא נמנה עליהם. שידוכים רבים, טובים ומובחרים, הובאו אליו על מגש של כסף, ומשום מה, באמת שאינו יודע מדוע, שמו לא נמחק מפנקסו המסודר של גדול השדכנים באזור ראדין. **בידי** יענקל נפלה הזדמנות פז לחזות בכישוריו המדהימים של השדכן, שהשתכללו עם השנים. יענקל נזכר כיצד גילה בעבר, שהשדכן נוהג להציע לו את אותו שידוך שנפסל על ידו בעבר, באריזה אחרת, דרך שם משפחתה של האם, מקום המגורים הקודם שלהם, תוך שינוי פרטים שונים והחלפתם באחרים. חלילה, הוא לא שטם לשדכן על כך, אדרבה, הוא העריץ אותו על נחישותו ועל מסירותו הרבה להביא את יענקל פאדברנקא לחופה. היה זה חלומו הגדול של השדכן. הוא ידע היטב כי עם סיום השידוך הזה, הוא יפסיק לכתת את רגליו בין בתי המשדכים, הכל יחפשו את קרבתו ויבקרו במעונו 'במקרה', אולי יפול דבר מה ויקום שידוך. **מעבר** לזה, השדכן ראה בשידוכו של יענקל משימה רבת חשיבות מבירורים שערך עלה, כי הוריו של יענקל נפרדו ממנו לעולם שכולו טוב בעודו צעיר לימים, אחיו היחיד הוגלה לסיביר, ושתי אחיותיו נסחפו עם תנועת הקומוניזם ובמכתב האחרון שהן נאותו לשלוח לו, הן ביקשו כי ינתק עמן את הקשר.

מסכת זבחים

טעמי הקרבנות

בעומדנו בתחילת מסכת זבחים, מן הראוי להתחקות בספרי רבותינו הראשונים אחר שורשי מצוות הקרבת הקרבנות. הרמ"א ייחד לנושא זה ספר שלם, בשם "תורת העולה" בו הוא מנה שנים עשר טעמים למצווה זו.

בית המקדש נועד להכשיר את לב בני האדם: ספר "החינוך" (מצווה צ"ה) מרחיב בנושא זה ומבאר, כי כל מצוות הבורא לא נועדו אלא להטיב עם ברואיו. כך, בניית בית המקדש לא נועדה לשרתו, כביכול, שהרי "השמים ושמי השמים לא יכללוהו, וברוחו יעמדו, אף כי הבית אשר בנו בני האדם צריך לכבודו חלילה?" בית המקדש נועד, איפוא, להכשיר את לבות בני האדם וכלשונו: "כי הגופות יוכשרו על ידי הפעולות, וברבות הפעולות הטובות ורוב התמדתן, מחשבות הלב מטהרות מתלבנות מזדקקות". לפיכך, ציוונו הבורא לקבוע לו מקום טהור ונקי שבו יתקנו בני אדם את דרכיהם.

מכאן, ממשיך "החינוך" ועובר לענין הקרבת הקרבנות: "כי יחטא איש, לא יטוהר לבו יפה בדבר שפתים לבד, שיאמר בינו ולכותל חטאתי לא אוסיף עוד. אבל בעשותו מעשה גדול על דבר חטאו, לקחת ממכלאותיו עתודים ולטרוח להביאם אל הבית הנכון אל הכהן, וכל המעשה הכתוב בקרבני החוטאים, מתוך כל המעשה הגדול הוא יקבע בנפשו רוע החטא, וימנע ממנו פעם אחרת". יש צורך, איפוא, לשזור מעשה פעיל וניכר בחזרה בתשובה, כדי לעורר את החוטא לסור מדרכיו הרעים.

מחלוקת עזה קיימת בין הרמב"ם והרמב"ן בטעם ציווי הבורא להקריב בעלי חיים. הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פרקים ל"ב, מ"ו) כותב, כי מאחר שהעמים שבקרבם חיו בני ישראל האלילו את בעלי החיים, נצטוונו להקריבם על גבי המזבח, כדי לפרוש מדרכיהם. אולם, הרמב"ן (ויקרא א/ט) חולק על דבריו, תוך שהוא תמה מדוע אדם הראשון ובניו הקריבו קרבנות, הלא הם לא חיו בסביבת עובדי עבודה זרה? לפיכך, הוא כותב, דעתו נוחה יותר עם פירושו של האבן עזרא (ראה השמטות ומילואים בסוף הרמב"ן לתורה מהזורת מוסד הרב קוק), שהקרבנות באים "נפש תחת נפש" החוטא. טעם זה, מציינ הרמב"ן, הוא מדברי אגדה, אך הטעם העמוק יותר הוא "סוד נעלם", אשר בעל ה"משך חכמה" (בפתיחתו לספר ויקרא) מתמצתו במשפט הבא: "הרמב"ן וסייעתו אמרו, כי הוא לקרב כל כוחות העולמות, והוא ענין אלקטרי רוחני, אשר בפעילות הכהן יעשה גבוהות בעולמות שונים".

הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל ("משך חכמה" שם) מנסה להקהות את עוצמת המחלוקת בין שני אדירי התורה וכותב, כי יתכן ששני הטעמים חיים בשלום זה לצד זה. אדם

צעילוי נשמת

מרת **רייצא רחל סימינובסקי** ע"ה
 ב"ר דוד אליהו ובאשה טופל ז"ל
 נלב"ע א' באייר תשס"ט
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **בלה רחל פרנקל** ע"ה
 ב"ר פישל ז"ל
 נלב"ע ג' אייר תשע"ד
תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ד **יצחק דוד ברצלר** ז"ל
 ב"ר אהרן ז"ל
 נלב"ע ב' באייר תשס"ז
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ד **אברהם יצחק שנוור** הי"ד ב"ר אהרן ורצה הי"ד
 נלב"ע ד' באייר תש"ח **תנצב"ה**
 הונצח ע"י ידידינו הר"ד **אבי שנוור** ומשפ' שיחיו - סביון

הראשון הקריב קרבנות לשם הגשמת ייעודם הגבוה והנעלה ביותר, וכמו כן, הקרבנות שנצטוונו להקריב בבית המקדש, מטרתם "לקרב העולמות ולחבר דודים". כלומר, לפעול גדולות ונצורות בעולמות העליונים. אולם, הקרבנות שהותר לבני ישראל להקריבם ב"במה" [מקום להקרב קרבנות שאינו המשכן והמקדש], נועדו להרחיק את בני ישראל מעובדי עבודה זרה [אכן, סמך לדברים אלו ניתן למצוא גם בכתביו של הרמב"ם עצמו, המבאר במקום אחר (הל' מעילה פ"ח הל' ח'): "וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן אמרו חכמים, שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד. שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא"]. מעניין לציין, כי המילים "וכשנים קדמוניות" מן הפסוק (מלאכי ג/ד) "וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות" מפורשות על ידי המדרש: "כימי הבל". לאמר, קרבנות מן הסוג שהקריב הבל, לריח ניחוח.

דף ב/א כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה

שלושת הכללים הראשונים של מסכת זבחים

"כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה". כבר במשפט הראשון בו פותח רבי הקדוש את מסכת זבחים מוזכר המושג "לשמה" הנפוץ במסכת זו, וכוונתו לכך, שיש מצווה להקריב את הקרבן "לשמה", לשם אותו קרבן. היינו: השוחט קרבן עולה יכוון שהוא שוחט לשם קרבן עולה, השוחט שלמים יכוון לשם שלמים וכדומה. בקשר לכך אומר רבי, כי אם הזובח התכוון "שלא לשמה", כלומר, אם השוחט קרבן עולה התכוון לשחוט לשם קרבן שלמים, על בעל הקרבן להביא קרבן אחר [אם התחייב קרבן בנוסח "הרי עלי"].

מוטל עלינו לברר, "לשמה" זה מהו. מה המטרה בכך שהכהן יכוון שהוא שוחט קרבן עולה לשם עולה, ואיזה פגם נגרם לקרבן כאשר הכהן טועה והופך את מחשבותיו. לשם כך, הבה נמשיך ללמוד בגמרא, נמצא בה שני כללים נוספים, כלהלן, ונגסה למצוא הסבר הגיוני שיאפשר לשלושת הכללים להשתלב יחדיו.

כלל א: כאמור, השוחט "שלא לשמה" [עולה לשם שלמים], פגם את הקרבן.

כלל ב: השוחט "סתמא", היינו: הוא לא חשב מאומה בעת השחיטה, לא פגם את הקרבן.

כלל ג: השוחט לשם חולין, היינו: המתכוון לשחוט לשם שחיטה רגילה, לא פגם את הקרבן.

לכאורה, כיצד יתכן שהשוחט עולה לשם שלמים פגם את הקרבן - כלל א, ואילו השוחט עולה לשם חולין לא פגם את הקרבן - כלל ג.

האחרונים (עיין "קהילות יעקב" סימן ב') מסבירים, שקרבן המובא לבית המקדש אינו זקוק למחשבותיו של הכהן המקריבו על המזבח, כדי להגשים את ייעודו. זה מכבר הקרבן מוקדש ועומד על ידי בעליו לשם עולה. אמנם, מצווה על השוחט לכוון לשם שחיטת עולה, אך מצוה זו לא נועדה למלא חסך כל שהוא בקרבן, אלא זו מצווה פרטית של השוחט, שבעת שחיטתו, יכוון "לשמה". כעת, נבדוק את שלושת הכללים לפי הסדר זה.

נתחיל מן הכלל השלישי - השוחט לשם חולין לא פגם את הקרבן. פשוט מאד, מבארים האחרונים. מאחר שכהן זה חשב מחשבת חולין בעת שחיטת קרבן הרי זו מחשבה שאינה ממין העניין ואין בכחה לערער את ה"לשמה" המוטבע בקרבן על ידי בעליו זה מכבר [כלשון הגמרא ג/א "דמינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה"].

השוחט "סתמא", הכלל השני לעיל, גם כן אינו פוגם את הקרבן, שהרי הקרבן אינו זקוק למחשבותיו של השוחט כדי לקבל את שמו. אולם, השוחט "שלא לשמה", הכלל הראשון לעיל, פגם את הקרבן, משום שבמקרה זה השוחט עוקר את כוונת הבעלים על ידי כוונתו הנגדית. שוחט זה, המכוון "לשם שלמים" על קרבן עולה, אינו חושב מחשבות שאינן ממין העניין, כבכלל השלישי [שהרי החליף בין קרבן לקרבן לא בין קרבן לחולין]. הוא גם אינו חולם ואינו חושב מאומה, כבכלל השני, אלא מחשבתו פעילה, וכוונתו להקריב קרבן עולה לשם קרבן שלמים מערערת את ה"לשמה" שהיה טבוע בקרבן זה [ועיין שם ב"קהילות יעקב" ובאחרונים נוספים ביאור נוסף שאין השלם עוקר כלל את הלשמה מהקרבן. ראוי להדגיש, שכל הנ"ל לדעת רבא לקמן ג/א, אולם, לדעת ר"א ג/א זו גזירת הכתוב שאין חולין מחללים קדשים, ויתכן שזה דווקא ביחס לחטאת שאינה נפסלת במחשבת חולין. עיין רמב"ם הל' פסולי המוקדשין פרק ט"ו הל' ד' ובאחרונים על הסוגיה].

דף ד/א ואשכחן שנוי קודש שנוי בעלים מנלן

למי שייך הקרבן?

משעוסקים אנו בקרבנות, מן הראוי לברר את מהות הקשר שבין בעל הקרבן לקרבנו. כלומר, אדם המקדיש קרבן, הרי הוא מקדישו לגבוה, למזבח, ומעתה אין הוא בעליו של הקרבן, ואין הוא רשאי למכור אותו או להשתמש בו. אולם, עדיין יש לברר, אם בעת הקדשת הקרבן לבית המקדש הקשר בין הבעלים לבין הקרבן מתבטא אך ורק בכך שהקרבן מקדש בעדו, או שמא, הקרבן גם קרוי על שמו של בעליו. וכי תאמרו, כיצד יכול לבוא קשר זה לידי ביטוי, ומאי נפקא מינה? ובכן, מחלוקת ראשונים יסודית בנושא סוגייתנו תבהיר זאת, כלהלן.

גמרתנו דורשת מן הפסוקים, כי כפי שהזבח קרבן עולה לשם שלמים פוגם את הקרבן, כך גם המכוון באחת מארבע העבודות [שחיטה, קבלה, הולכה וזריקה] בקרבנו של ראובן לשם שמעון, הרי הוא פוסל את הקרבן. הרמב"ם (הל' פסולי המוקדשין פרק ט"ו הל' א) פירש את דרשת גמרתנו מפסוקי התורה

זה היה המצב, אלו היו התנאים, זו היתה המציאות, קודרת, מייסרת וקורעת לב.

וכי תאמרו, מדוע לא פנה לגדול הדור שהתגורר בסמיכות לשיבה, הלא הוא רבינו החפץ חיים זצ"ל. ובכן, שאלה זו ניקרה גם בליבותיהם של רבים מידידיו, ולמען האמת גם בליבו של יענקל, אשר בינו לבין עצמו נאלץ להודות, כי הוא ראה בפגישה זו את קרש ההצלה האחרון שעומד לרשותו, והוא חשש שמא בקשתו לא תענה ואזי אפילו לא תהא לו אפשרות לחלום על עתיד טוב יותר.

בערב יום הכיפורים, ערב היום הקדוש, החליט יענקל להכנס אל החפץ חיים זצ"ל. בזמן סעודה המפסקת אין אנשים רבים המסתופפים בחדרו, זוהי ההזדמנות לבקש על נפשו ולצפות לברכה ישועה ונחמה.

הוא נכנס אל הבית הדל, ונוכח באברך מבוגר שעדיין לא זכה להפקד, השוטח את בקשתו לפני החפץ חיים שהיה בערוב ימיו. משענה בחיוב והתברך, יענקל ביקש ממנו כי יאות להציג את מבוקשו לפני האציק.

החפץ חיים האזין היטב, ולאחר שהלה שטח בפניו את מצבו של יענקל, פנה אליו החפץ חיים במאור פנים ואיחל לו בפה מלא: "הקדוש ברוך יעזור, ש... תשאר בלימוד כל ימי חיך".

יענקל נחרד עד עמקי נפשו. בשרו נעשה חידודין חידודין. את אשר יגור בא. הנה, הוא "זכה" להבטחה מהחפץ חיים להשאר בשיבה כל ימי חייו... האברך נרעש גם הוא, ופנה בשנית אל החפץ חיים, הפציר בו והתחנן, אנה, שהרב יברך את יענקל, הוא זקוק לשידוך. כן, כן, השיב החפץ חיים, הקדוש ברוך... **יענקל** נכנס מיואש אל חדרו של החפץ חיים ויצא הימנו שבור ורצוף.

הוא פסע בדכודן סביבות הבית, הכל היה נראי אפור כל כך, בלי קץ ותכלה, גרוע ומדא, כאשר יד רחבה הונחה על כתפו. הוא הסב את מבטו והבחין בגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד, תלמידו הגדול של החפץ חיים, אשר נהג לשהות בימים הנוראים במחיצת רבו הדגול, ומיטתו ניצבה בחדרו של יענקל.

יענקל השיח לפניו את אשר על לבו, כשדמעות ורותחות זולגות מעיניו. בערב יום הכיפורים הוא קיבל הבטחה מהחפץ חיים שלעולם לא ישתדך... נורא ואיום. להפתעתו, אורו פניו של רבי אלחנן.

ראה, הסביר לו רבי אלחנן, זה עתה קיבלת מהחפץ חיים את הברכה הטובה ביותר שיכול ליתן להעלות במחשבתך, הוא בריך אותך שתזכה לכל התנאים שיאפשרו לך לשקוד על התורה ועל העבודה כל ימי חיך; ראה תראה, יענקל, אל דאגה, ראה תראה כיצד תזכה להקים משפחה לתפארת.

במעשה מעניין זה, אנו מקבלים זווית הסתכלות מעניינת, נוספת, על הקשר שבין התורה לזומדיה, בחינת הארון נושא את נושאו. היהודי אינו עושה טובה בכך שהוא לומד תורה, התורה היא המטיבה עמו, פעמים שהוא זוכה לדברים הרבה, כדי שתהא בידו האפשרות להמשיך וללמוד.

המעוניין ליכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

מסכת זבחים

י"ג קרבנות כנגד י"ג מידות

בתחילת פרשת צו כותב רבינו בחיי, כי כנגד י"ג מידות של רחמים יש י"ג סוגי קרבנות המקבילים להן. חמשה מהם באים מן הקמח, והם: מנחת סולת, מנחת מרחשת, מנחת מחבת, חלות ורקיקין, ושמונה באים מבעלי חיים והם: עולה, חטאת, אשם, תודה, שלמים, בכור, מעשר ופסח.

יש סדר למשנה

רבי חיים שור זצ"ל, נכדו של רבי אברהם חיים שור זצ"ל בעל "תורת חיים", ו"צאן קדשים", כותב

בהקדמה לספר "צאן קדשים" את הדברים הבאים: **מסכת זבחים** מתחילה במילים "כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן...". ורק בפרק החמישי של המסכת נאמר "איזהו מקומן של זבחים". לכאורה, היה על רבי הקדוש, רבי יהודה הנשיא מסדר המשנה, להקדים את קביעת מקומה של השחיטה, שהיא ראשונה לעבודות, להלכות אודות המחשבות והכוונות הראויות.

אין זאת, אלא שהתנא בא לומר לכל אחד מן הלומדים, שאף שלמדת וידוע לך ש"לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", אין הדבר כן בסדר קדשים, שהרי הלימוד עולה כהקדמת קרבנות, ולפיכך יש להקדים ולציין, כי לימוד "שלא לשמה" אינו עולה לשם חובה...

כאן המקום להקדים מספר משפטים לבעל ה"צאן קדשים". הלומדים ודאי שמו את לבם להגהות הרבות המודפסות בצידי הפנים בשם "צ"ק". הגהות אלו נדפסו לראשונה בש"ס וילנא, והן לקוחות מספר "צאן קדשים" שחובר על מסכת זבחים ועל מסכת מנחות על ידי רבי אברהם חיים שור זצ"ל, וכך כותב המחבר בהקדמתו לספר זה: "אני וחברי הגאון המפורסם מוה"ר מרדכי אשר היה אב"ד ור"מ בק"ק בערזאן הסמוך לק"ק לבוב, אספנו ישיבה אנשים גדולים ומופלגים חריפים, ולמדנו אותם סדר קדשים עד גמירא, ותקנו כל הקמשונים וכל הטעות שנמצאו בסדר זה... וקראנו ספר הלז "צאן קדשים" על שם ישראל שנקראו צאן קדשים".

המיוחד בסדר קדשים

במסכת בבא מציעא (קט"ב) שואל רב אחא בריה דרב יוסף את רב אשי בעניין הקשור לסדר נזיקין. ורב אשי לא ענה לו על קושייתו, אלא אמר לו: "כי מטית לשחיטת קדשים תא ואקשי לך". היינו, כאשר תלמד את הסוגיות העוסקות בסדר קדשים תבוא לפני ותקשה את קושייתך.

הרמב"ן ורבינו חננאל (שם) מפרשים כי רב אשי הורה לתלמידו לעסוק בסדר קדשים, ורק לאחר מכן לשוב ולהקשות לו בענייני סדר נזיקין. מאחר שאי אפשר לשאול שאלות בסדר נזיקין קודם שמקיפים את כל ים התלמוד, כולל את סדר קדשים: (עיי' רש"י שם ד"ה "כי").

דף ה' א/א רמי ריש לקיש על מעוהי בי מדרשא ומקשי

ללמוד תוך כדי שכיבה

כאשר הלומד נחלש וקשה לו לעמוד או לישב, האם רשאי הוא לשכב וללמוד, או שמא יש לחשוש לזילות התורה באופן זה של לימוד? **בעל** ה"בן איש חי" נשאל על כך והשיב, כי מותר לעשות כן, וראיה לכך מסוגיותינו, בה נאמר, כי ריש לקיש שכב בבית המדרש על בטנו, וכשפניו כלפי הקרקע הוא הקשה קושיה (ש"ת "תורה לשמה" סי' שס"ז, וראה תוס' בגיטין מה/א ד"ה "כריסי כרי").

דף ו' ב/ב לכפר עליו לפני ה'

בין עני לעשיר

בפרשת כפרתו של מצורע עשיר נאמר (ויקרא יד/ח) "**וכפר** עליו הכהן באופן זה של לימוד? כפרתו של מצורע עני נאמר (שם, כט) "**לכפר** עליו לפני ה'".

שינוי לשון זה, אומר בעל ה"משך חכמה", נובע מכך, שנגעים באים על גסות הרוח. לכן, עשיר המתגאה ניתן עוד להבין... ובעת מתן השמן עליו "**וכפר** עליו הכהן", כפרתו הושלמה ועוונתו נרפא. אולם, דל גאה, הוא אחד מאלו שהקב"ה מואס בהם, כפי שנאמר

באופן הפשוט ביותר, וכתב, כי השוחט את עולת **ראובן** לשם שמעון, או שהחליף בין ראובן לשמעון בשאר ארבע עבודות, פגם את הקרבן. אולם, לדעת רש"י (ד"ה "וישנו בד' עבודות", עפ"י הגמרא לקמן), השוחט את עולת ראובן לשם שמעון, לא עולל כל רע בכך, וגמרתנו מתייחסת לכהן, שבשעת השחיטה כוון במחשבתו שאת **זריקת הדם** של קרבן זה הוא יעשה לשם שמעון [כך גם נוקטים בעלי התוספות לעיל ב/א ד"ה "כל", וכן הוא פשוט הסוגיות]. כדי לרדת לשורשי מחלוקת זו, עלינו להקדים כלל קצר ופשוט.

אנו יודעים כי הקרבן מכפר על בעליו, אך הגמרא ממקדת את שלב הכפרה בעבודת זריקת הדם. כלומר, הבעלים אינו מתכפר בשעת זביחת הקרבן או בעת הקטרת האימורים [החלבים] על המזבח, כי אם בעת זריקת דמו של הקרבן על המזבח.

מעתה, הרמב"ם סובר, כי כפי שמהותו של קרבן עולה שונה ממהותו של קרבן שלמים, ולכל אחד מהם ייחודיות משלו הנגזרת מייעודו השונה, כך גם זהות בעל הקרבן מהווה חלק ממהות הקרבן. לאמר, כאשר עשרה בני אדם מביאים קרבנות עולה, אין לפנינו עשרה קרבנות עולה זהים, שהובאו על ידי עשרה אנשים, אלא עשרה קרבנות, שלכל אחד מהם מהות נפרדת ועצמאית. האחד הוא "עולת ראובן", וזולתו "עולת שמעון" וכן על זה הסדר. מעתה, הזוכה את קרבנו של ראובן לשם שמעון, פגם את הקרבן.

אולם, לדעת רש"י, לאחר שאדם הקדיש עולה, שלמים או כל קרבן אחר, אין הוא נחשב "עולת ראובן", כי אם "עולה" בלבד. ממילא, מחשבת הכהן לשוחט את קרבנו של ראובן לשם שמעון, אינה מעלה ואינה מורידה, משום שהוא לא שינה מאומה משמו של קרבן זה. לפיכך, מבאר רש"י, רק אם בזריקת הדם, אשר בה **מתכפר** מביא הקרבן, הכהן זרק לשם שמעון, או אם חשב בשעת השחיטה לזרוק את הדם לשם מי שאינו בעל הקרבן, אזי, לא עלתה **הכפרה** לבעלים [עיי' ספר "מקדש יחזקאל" להרה"ג ר' יחזקאל רוטר שליט"א, ועיי' שם שיסוד הדברים בשינוי בעלים לדעת הרמב"ם מבואר ב"אבי עזרי" הל' פסולי המוקדשים פרק ט"ו. ועיי' בספר המפתח שם יישוב לדעת הרמב"ם מסוגיות הגמי"].

דף ו' א/א דחטאת על כל חטא וחטא, ז/ב עולה דורון היא

כמה צדקה יתן אדם שלא הניח תפילין בשוגג?

בימיו של בעל ה"פנים מאירות", לפני כמאתים ושישים שנה, התברר ליהודי מסויים, כי במשך תקופה ארוכה הוא לא הניח תפילין כדת וכדין. בהול נפחד נזכר האיש כי הרמ"א בהגהותיו ל"שולחן ערוך" חלק אורח חיים סימן של"ד סעיף כ"ז מציין, כי מי שחילל שבת בשוגג "צריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי. ולא ישתה יין ולא יאכל בשר, ויתן במקום חטאת י"ח פשיטים לצדקה; ואם ירצה לפדות התענית, יתן בעד כל יום שנים עשר פשיטים לצדקה". מידוענו התחבט, אם עבור כל יום ויום שלא הניח תפילין, עליו להתענות ולתת סכום כסף זה לצדקה [לפי הדעות שכל יום ויום הוא מצוות עשה. עיי' "ביאור הלכה" ריש סימן ל"ז], והריץ את שאלתו אל רבי מאיר אייזנשטט זצ"ל, בעל ה"פנים מאירות".

ההבדל בין קרבן חטאת לקרבן עולה: בתשובתו (ש"ת ח"ג סימן ט) טורח ה"פנים מאירות" להעמיד את הדברים על מקומם, כמבואר בסוגיותינו. יש להבדיל בין קרבן חטאת לקרבן עולה. העובר בשוגג על עבירה שעונשה כרת לעובר עליה במזיד, **חייב** להביא קרבן חטאת. אולם, המבטל מצוות עשה, או העובר על לאו הניתק לעשה, **ראוי** לו שיביא קרבן עולה, אך אינו חייב בכך. מלבד הבדל מהותי זה ביניהם, גם מבואר בגמרתנו, כי העובר על מספר מצוות לא תעשה, מביא קרבן חטאת כנגד כל אחת ואחת מעבירותיו. לא כן, מי שביטל מספר מצוות עשה, שמביא קרבן עולה אחד על כולנה. ברור, איפוא, כי אותו אדם שלא הניח תפילין וביטל מצוות עשה ימים רבים, אינו צריך להתענות ולהפריש צדקה על כל יום אחד מימים אלו.

בנוסף לכך, בניגוד לקרבן חטאת, שמהותו כפרה על החוטא, מבואר בגמרתנו, כי קרבן עולה נחשב כ"דורון", "כאדם שסרח במלך וריצהו... וכשבא להקביל פניו, מביא דורון בידו" (רש"י ז/ב ד"ה "עולה"). לפיכך, אין לדמות אדם שעבר על איסור וכפרתו חטאת, לזה שעבר על מצווה שכפרתה עולה.

מדוע בשבת אין אומרים "לכפר": לעובדה כי קרבן העולה "דורון" הוא ולא "כפרה" יש השפעה גם על... נוסח תפילת השבת. פסק הטור (או"ח סימן רפ"ג): "ובמוסף שבת אין קרבן לכפר שכולם עולות". כלומר, מאחר שבשבת מקריבים עולות בלבד, שמהותן "דורון" ולא "כפרה", אין מפטירים "לכפר" אחר אמירת פסוקי הקרבנות, כפי שנוהגים בחגים ובמועדים בהם גם הוקרבו חטאות (עיי' "ברכי יוסף" או"ח סימן רפ"ג ס"ק א, ו"אליה רבה" אות ג).

כבשים, כובשים או כובשים: משציטטנו את התייחסותה של גמרתנו לקרבן עולה כ"דורון", נציין את ה"חכם צבי" [מחלתו של בעל ה"פנים מאירות"], המביא בשם ילקוט שמעוני (פרשת פנחס רמז תשע"ו), שנחלקו בית שמאי ובית הלל, מדוע נקראו הכבשים בשמם זה. בית שמאי פירשו, משום שהם **כובשים** את עוונותיהם של ישראל, ובית הלל אומרים משום שהם **מכבשים** עוונותיהם של ישראל. לדעת ה"חכם צבי", מחלוקתם היא, אם קרבן העולה **כובש** את העוון ומסתיר אותו, כעין דורון, שמטרתו לכסות על העבר, או שהוא מכבש את העוון ומנקה את הכתם, כחטאת המטהרת (תוספות חדשים סימן ס"ו).

דף ז' א/א איתמר תודה ששחטה לשם תודת חבירו

מי חייב בקרבן תודה?

במאמר הבא נברר מי הם החייבים בקרבן תודה, אם בכלל, וגם נגלה, כי בין מקריבי קרבן התודה גם מצויים החתנים.

(פסחים ק"ג/ב) "ארבעה אין הדעת סובלתן, אלו הן: דל גאה" וכו'. לפיכך, חטאו גדול ונאמר בו "לכפר עליו לפני ה'" - עדיין לא תמה כפרתו.

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

דוד המלך, נעים זמירות ישראל פותח את פרק ק"ז בספר תהילים בפסוק "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", ולאחר מכן הוא מציין את נפלאות הקב"ה ואת ניסיו עם בראיו. בין השאר, הוא מונה את האנשים הנמנים במסכת ברכות (ב/נד) כחייבים בברכת הגומל: "יורדי הים, הולכי מדבריות, מי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא לחירות". רש"י בסוגיינתו (ד"ה "לא דידיה") ובמקומות נוספים (ויקרא ז/יב, מנחות עט/ב ברש"י כת"י ובשטמ"ק בשמו שם) מבהיר, כי פרק זה הוא המקור ממנו למדים מי הם החייבים בקרבן תודה. שכן, דוד המלך קובע בפרקו זה (פסוק כ"ב) "ויזבחו זבחי תודה", ומכאן, שהניצול מן הסכנות האמורות מביא קרבן תודה (כן דעת התוס' ר"ד, ר"ה ה/ב).

המפרשים מציינים, כי אופן הקרבתו של קרבן תודה מפרסם את הנס. שכן, על זבח התודה הוקרבו ארבעים לחמים - "לחמי תודה", ובשל הזמן הקצר שבו מותר היה לאוכלם - יום ולילה בלבד - נדרשו הבעלים לערוך סעודות גדולות שבהן, מטבע הדברים, התפרסם הנס (ראה ספורנו, אברבנאל ו"העמק דבר", בפרשת צו, על פסוקי קרבן תודה).

כאשר נבקש לברר מי רשאי להביא קרבן תודה ואם זה שניצל מן הצרה חייב בקרבן תודה נמצא, כי מן התורה איש אינו חייב בקרבן זה! קרבן תודה הוא קרבן נדבה, אשר ניתן כאפשרות הודאה לקב"ה, הן על ידי אדם שנחלץ מצרה, והן על ידי אדם שנדבה רוחו אותו להקריבנו. זוהי הדעה הרווחת, וכך גם ניתן להתרשם מן הרמב"ם, שאינו מגביל במאומה את מביא קרבן התודה (ראה ספר המפתח על הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ט הל' י"ד). אולם, מדברי רש"י (מנחות שם הנדפס מכתב יד בשולי העמוד, והוא, כנראה, הרש"י האמיתי) ובתוס' ר"ד (שם) ומדברי הרא"ש (ברכות שם) מתבאר, כי מי שנעשה לו נס חייב להביא קרבן תודה (ועי' בשטמ"ק שם אות י' שתמה על כך).

ה"פרי מגדים" (סימן רי"ט ב"אשל אברהם" ס"ק א') מסביר, כי גם לדעת רש"י והרא"ש קרבן תודה קרבן נדבה הוא, כאמור, אלא, שלדעתם, דוד המלך אשר מנה את הראויים להודות לה', גילה בכך על פי רוח הקודש, כי מדברי קבלה כל מי שניצל מצרה חייב להביא קרבן תודה. (ועיין בשו"ת "חתם סופר" או"ח סימן נ"א. ע"ע רש"י מנחות פ"א, ו"ה צב"י מנחות עט/ב) [בבית מדרשו העירו כי מדברי רש"י בסוגיינתו ד"ה "לא דידיה", משמע, שמדאורייתא יש חילוק בין קרבנות התודה לפי הנס שבגינם הופרשו].

החתנים מביאים קרבן תודה: על יורדי הים, הולכי המדבר, חולה שנתרפא וחבוש שהותר מבית האסורים, מוסיף רבינו בחיי (בתחילת פרשת צו) אדם נוסף שעליו להביא קרבן תודה - חתן, תוך שהוא לומד זאת מפסוק מפורש (ירמיה לג/א): "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה... מביאים תודה בית ה'".

שמה בייסורים ותן תודה על הניסים: נסיים בדברי ה"כתב סופר" (עה"ת ויקרא יט/ה) המפרש את הפסוק "לרצונכם תזבחוהו", כי המביא קרבן תודה על שנחלץ מצרה, לא יאמר לווי שלא באה עלי צרה זו. אינו צריך לא לה ולא לנס שאירע לי בעקבותיה, אלא, "לרצונכם תזבחוהו", שמח בייסורים ותן תודה על הניסים...

לומדים משניות זזוכים לאריכות ימים

(תקנת השבין לר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א)

ללמוד משנה - מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית

שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

צלצלו עכשיו וקבלו ספר חודשי ראשון חינם *3764

פירוש ברור ונוח להבנה | גודל קומפקטי במיוחד | עיצוב מפואר ואותיות מאירות עיניים | מתאים לכל זמן ועת | מנוי חודשי עד הבית

